

MAQSUD SHAYXZODANING HAYOTI VA IJODI

Toshkent davlat transport universiteti talabasi
Sultanov Mehriddin Ulug‘bek o‘g‘li

Annotasiya.

Maqsud Shayxzodaning o‘zbek adabiyotiga, madaniyati ravnaqiga qo‘shgan hissasi mustaqil O‘zbekiston va uning hukumati tomonidan munosib e‘zozlandi. Maqsud Shayxzoda Ozerbayjon va O‘zbek xalq adabiyotining eng zabardast shoir va adiblaridan biri hisoblangan. U juda hamkuchli idrokli, zehni baland va harqanday yaxshi va yomon vaziyatlardan o‘znotiqligi bilan chiqib keta olgan hozirjavob inson bo‘lgan.

Kalit so‘zlar: Atoqli shoir, mutafakkir, she‘riyat, ijod, ilg‘or, jurnallar, til, adabiyot, umr.

Atoqli shoir va mutafakkir Maqsud Shayxzoda 1908-yil Ozarbayjonning Ganja viloya tidagi Agdash (Oqtosh) shahrida tug‘ildi. U yoshligidan she‘riyatga erta qiziqdi. Ijod na‘munalari ona vatanida ko‘z ochdi, lekin ilg‘or fikrlari tufayli otashin shoir mustabid tuzumning jabr-zulmidan chetda qolmadi. U birinchi bor 1928-yil qamoqqa olingan va sovetlarga qarshi tashviqotda ayblanib, 3-yilga O‘zbekistonga surgun qilinadi. Shundan boshlab umrining oxirigacha O‘zbekiston unga ikkinchi vatan bo‘lib qoldi. Shoir Toshkentga ko‘chib, turli gazeta va jurnallar tahriryatlarida ishlaydi. 1935-1938 yillarda Fanlar qo‘mitasi qoshidagi til va adabiyot inistitutida dars beradi. Shu qatori 1938-yildan to umrining so‘ngigiga qadar Nizomiy nomidagi TDPU da ilmiy faoliyat olib bordi. Uning ko‘pdan ko‘p tadqiqotlari o‘zbek adabiyotshunosligi rivojiga katta hissa qo‘shdi, ammo shoir mustabit tuzum zulmidan ikkinchi bor ham chetda qolmadi va O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasidan o‘chirildi hamda 1952-yili 22-sentyabrda qamoqqa olindi va 25-yilga ozodlikdan mahrum qilindi. Broq shoir oradan ko‘p o‘tmay Stalin vafodidan so‘ng ozodlikka chiqadi va ijodga qaytdi.

Shayxzodaning Alisher Navoiy poetik mahoratini tadbiq etgan ishlari ilmiy chuqurligi, go‘zalligi bilan ajralib turadi. Buyuk bobomiz Alisher Navoiyni “G‘azal mulkining sultoni” deb ilk bor qo‘llagan shoir bu Maqsud Shayxzodadir. Maqsud Shayxzodaning o‘zbek adabiyotiga, madaniyati ravnaqiga qo‘shgan hissasi mustaqil O‘zbekiston va uning hukumati tomonidan munosib e‘zozlandi. Qator maktab va

ko‘chalarga uning nomi berildi. Maqsud Shayxzoda bundan tashqari 2001-yilda «Buyuk xizmatlari uchun» ordeni bilan taqdirlandi. XX asr o‘zbek she‘riyati rivojida Shayxzodaning o‘rni katta. Rang barang shakl va mazmun, ko‘tarinki ruh, bilan sug‘orilgan she‘rlaridagi quyma obrazlar, ramziylik, so‘zlardagi jarangdorlik, musiqiy salobat shoir asarlariga ajib badiiy yaxlitlik baxsh etadi, o‘quvchi qalbida shularga monand hissiyotlar to‘lqinini uyg‘otadi. Shoir hech qachon, kitobiy, sun‘iy muammolarni izlamadi. Shoir uyg‘otgan yog‘dular kitobxon qalbi, shuuriga ham ko‘chib o‘tadi. Uning she‘rlarida chiroyli badiiy obrazlar mo‘ldir. Shayxzoda she‘rlari «Chorak asr davomida», «Dunyo boqiy», «Xiyobon» singari o‘nlab to‘plamlarda bosilib chiqdi. Bu she‘rlar yuksak insoniy orzular bilan yashayotgan zamondosh xayollari, muhabbati, dardlari, umidlari bilan kuylandi. To‘g‘ri, qirq yil davom etgan ijodida Shayxzoda Lenin, Kreml, sho‘rolar, irqa va firqaviylarni ham kuyradi. Lekin bu zamon va tuzumning shoir taqdiri va ijodidagi muhridir. Shayxzoda shoirning asosiy vazifasi «inson ruhini tarbiyalash, odamda yaxshilik unsurlarini ko‘paytirish, xalqqa go‘zallik va nafosat tuyg‘usini yanada baland darajada ko‘tarishda» deb bilgan edi. Uning «Toshkentnoma» nomli lirik falsafiy dostoniga munosabatda ham shu nuqtayi nazardan kelib chiqish to‘g‘ri bo‘ladi. Shoirning bu fikrlari o‘zining aksar she‘rlari uchun ham ochqich bo‘la oladi.

Maqsud Shayxzoda fikricha va iqroriga, hayotdagi buyuk ne‘matlardan biri she‘riyat, tengsiz go‘zalliklardan biri she‘rdir. Shayxzoda «She‘r chin go‘zallik singlisi ekan» nomli she‘rida butun ijodi bo‘ylab porlagan – she‘riyatning insonga cheksiz go‘zalliklar, ruhiy tovlanish va evrilishlar in‘om etguvchi mohiyatini kuylaydi, uning yangi-yangi qirralarini ochishga intiladi deb hisoblagan edi. Hamda Maqsud Shayxzoda shoirlik bilan bir qatorda o‘zbek adabiyotini «Jaloliddin Manguberdi», «Mirzo Ulug‘bek» nomli tarixiy dramalari bilan boyitadi. “Jaloliddin Manguberdi” darmmasida Shayxzoda Vatan erki, mustaqilligi uchun fidoyilarcha kurash olib brogan mana shu jasur sarkarda qiyofasini badiiy gavdalantirdi. “Mirzo Ulug‘bek” tragediyasida esa buyuk o‘zbek astronomi va ma‘rifatparvar podshosi obrazini o‘zbek adiblaridan birinchi bo‘lib yaratdi. Yozuvchining bunday serqirra va sermahsul ijodlari bilan birqatorda judoliklarni ham boshdan kechirdi. 1966-yilda yaqin do‘sti, buyuk shoir G‘afur G‘ulom va munosabatlari yaqinbo‘lgan davlat arbobi Usmon Yusupov vafot etdi. Bu yo‘qotishlar shoir yuragida kuchli aks sado berdi: “G‘afurga xat” va “Ayriliq” (Usmon Yusupov xotirasiga) nomli she‘rlar yozdi. Insonni qadrlash, har bir qalbning istag nafsiga xolis munosabat

muammolarni badiiy yoritish Shayxzoda she'riyatining yetakchi yo'nalishi bo'lgan edi.

Shayxzoda adabiy bilim doirasining kengayishi, ijodining mumtoz jahon yozuvchilari badiiy tajribasi bilan boyishida tarjima muxim rol o'ynadi. U Sh.Rustavelining “Yo'lbars terisini yopingan paxlavon” (hamkorlikda) eposi, U.Shekspirning sonetlari, A.S.Pushkinning she'rlari, “Mis chavandoz” dostoni, “Motsart va Salyeri” tragediyasi, M.Yu.Lermontovning she'rlari va “Kavkaz asiri” dostonini, shuningdek, Nizomiy, Fuzuliy, Mirza Fatali Oxundov, Ezop, Esxil, Gyote, Bayron, Mayakovskiy, Nozim Hikmat va boshqa yozuvchilarning ayrim asarlarini o'zbek tiliga katta mahorat bilan tarjima qildi. Maqsud Shayxzoda Ozerbayjon va O'zbek xalq adabiyotining eng zabardast shoir va adiblaridan biri hisoblangan. U juda hamkuchli idrokli, zehni baland va harqanday yaxshi va yomon vaziyatlardan o'znotiqligi bilan chiqib keta olgan hozirjavob inson bo'lgan. Shoirmi hayot yo'li oson davrga to'g'ri kelmaganligiga qaramasdan hech ham ijodda izlanishdan to'xtamadi. Hattoki o'zi tug'ulib o'sgan diyoridan mustabit tuzimning noxaq ayblovlariga ko'ra bashqabir yurtga surgun qilinishiga qaramay, u o'z tanlagan yo'lida davim etdi. Uning ijodi shuqadar qiziqki u faqat bir yo'nalishda emas balki turli xil yo'nalishlarda juda ham qiziq faoliyat olib borgan va o'z ortidan o'chmas iz qoldirgan.

Adabiyotlar

1. Mamurova, F. I. (2021, May). ARTIST OF UZBEKISTAN MAKSUD SHEIKHZADE. In EConference Globe (pp. 176-178).
2. Mamurova, F. I. (2021). Factors for Forming the Professional Competence of Building Engineers in the Context of Information Education. EFFLATOUNIA-Multidisciplinary Journal, 5(2).
3. Olimov, S. S., & Mamurova, D. I. (2021). Graphic Information Processing Technology and its Importance. European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 10, 1-4.
4. Islomovna M. F. et al. DESIGNING THE METHODOICAL SYSTEM OF THE TEACHING PROCESS OF COMPUTER GRAPHICS FOR THE SPECIALTY OF ENGINEER-BUILDER //Journal of Contemporary Issues in Business & Government. – 2021. – T. 27. – №. 4

5. Mamurova, F. I., & Mustafoev, E. (2021, October). Aksonometrik Proyeksiyalarning Asosiy Teoremasi. Dimmetrik Aksonometriya Qurish. In "ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 100-103).

6. Mamurova, F. I., & ugli Mustafayev, E. I. (2021). SHADOWS IN A PERSPECTIVE BUILDING. Conferencious Online, 16-18.

7. Mamurova, F. I., & oglu Akmalov, J. O. (2021). ORGANIZATION OF GEODESIC WORK. STATE GEODESIC NETWORKS. Conferencious Online, 21-23.

8. [Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlikni shakllantirishda ilm-fan va tabiat markazining ahamiyati](#) A Mastura, A Gulnoza - Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 2023 [Похожие статьи](#) [Все версии статьи \(2\)](#)

Research Science and
Innovation House